

DE BEVRIJDING EN BESCHIETING VAN HILVARENBEEK

een ooggetuigenverslag, lopend van 10 tot 27 oktober 1944

door Fien Verhoeven

Voor veel mensen, die de oorlog hebben meegemaakt, vormt de herdenking van 50 jaar bevrijding aanleiding om in gedachten de doorstane gebeurtenissen van toen weer voor de geest te halen. De laatste tijd zijn dan ook heel wat oorlogsverhalen opgetekend en het is ook goed om deze, nu het nog kan, voor het nageslacht vast te leggen. Natuurlijk kent geschiedschrijving na zo'n lange tijd, gebaseerd op mondelinge overlevering, haar beperkingen. De tijd vervaagt en vertekent immers de herinneringen. Daarom mag aan een dagboek uit die tijd bijzondere waarde worden toegekend.

Fien Verhoeven, ongetrouwd, woonde destijds aan de Paardenstraat in het huis waar nu Piet Uytdewilligen woont. Ze woonde er samen met haar zus Miet en haar moeder. Ze had nog een broer, Harrie, een minderbroeder-capucijn, die in Handel in het klooster was. Heel even is deze nog rector van het Adrianusgesticht in de Koestraat geweest. In haar dagboek richt zij zich enkele malen tot deze broer.

Fien Verhoeven (1897 - 1970) heeft de laatste weken voor de definitieve bevrijding van Hilvarenbeek in een dagboek haar relaas opgetekend. Het is bijzonder interessant om te lezen wat het voor de bevolking betekende, om, onwetend van wat er komen ging, opgesloten te zitten in huis en schuilkelder en te zien wat voor emoties dit allemaal met zich meebracht.

Haar dagelijkse ooggetuigenverslag begint op 2 oktober. De Duitsers trokken zich de daaropvolgende nacht uit een deel van de Kempen terug om nieuwe linies rond Tilburg en bij Baarle-Nassau te betrekken.

*Fien Verhoeven
samen met haar broer Harrie*

Zondag 1 oktober

saaie zondag.

Maandag 2 oktober

Spanning onder de Duitschers; hun wagens staan gereed om te vertrekken, wachten op het commando. De Duitschers zeggen: over een paar dagen zitten de Tommy's hier. De generaals en officieren hadden vorige week al verteld, dat hier niet gevochten zou worden, maar de Duitschers gelooft men niet meer, hoewel we het graag hoopten en hoorden. In de nacht van 2 op 3 oktober rumoerige nacht: alsmaar wegtrekken van de Duitschers en lawaai in de richting Tilburg en Moergestel.

Dinsdag 3 oktober

Om 6 uur opgestaan en er was geen enkele Duitscher meer te zien: alles weg, een opluchting was dat: kwamen de Engelschen nu maar gauw. Om 10 uur weer bang: op de Westerwijk hadden ze kanonnen opgesteld en ook op de Biest achter het kanaal: achter op het Loo zaten er ook nog veel: wat een teleurstelling!

Maar toch vol vertrouwen op O.L.Vr. van de Voort en weer kregen we nieuwe moed. Enkele Tommy's waren in Diessen aan de brug reeds voor de middag en tegen de avond staan enkele Engelschen aan de vernielde brug bij kasteel Groenendael: weer spanning, blijheid, onrust.

Tegen acht uur 's avonds staan verschillende Engelschen wagens op de Diessensche weg tot aan de Valk: hoe zal de nacht verlopen?

Woensdag 4 oktober

Een buitengewoon rustige nacht gehad. Om 6 uur opgestaan: om 8 uur zie ik de eerste Engelsche tank bij ons op de hoek Tilburgscheweg staan: een uur later rijden er verschillende door de straten; de markt staat vol Engelschen.

Wat een opluchting! Toch is de spanning niet helemaal weg: als de Duitschers Beek maar niet willen heroveren zoals Reusel, dat helemaal verwoest is, na een paar keer in Engelsche en Duitse handen geweest te zijn. Enfin! De Engelschen zijn welkom: ik heb ook al cigarettten gekregen en bewaard voor jou. Na de middag komt versterking en men beweert, dat Beek voortaan stevig in Engelsche handen is.

Tegen de avond wordt het weer angstig. De Duitsers schieten granaten af naar hier (we weten nog niet van waaruit) en er komen er heel wat; doch nog weinig schade, waren in de kelder.

Donderdag 5 oktober

Onrustige nacht gehad; alsmaar kanongeluiden. Het eerste nieuws 's morgens was, dat er 4 boerderijen op Biest-Houtakker waren afgebrand en de bewoners nergens te vinden (later bleek, dat ze naar Diessen gevlucht waren).

Er waren helaas nog vele Duitsers op de Biest aan het Kanaal, ook achter op 't Loo, aan de Driehuizen en ook op Gorp zitten er nog heel wat met kanonnen. De Engelschen richten hun kanonnen richting Tilburg, Gorp, Biest. We krijgen heel wat granaten terug: één man wordt gedood en één ernstig gewond : we zitten zowat heel de dag in de kelder; durven niet meer boven te slapen en ook niet meer beneden in de kamer, maar slapen dus heden nacht voor 't eerst in de kelder.

Poppel vandaag in Engelsche handen en we wachten nu nog op Tilburg, dan zijn we volkomen gerust en vrij Goddank. We zijn er nu toch al absoluut zeker van dat we in Engelsche handen blijven. De Hilverbode is vandaag reeds verschenen.

Vrijdag 6 oktober

We hopen maar dat de Engelschen versterkingen krijgen, nog steeds taai verzet van de Duitsers achter op 't Loo en op Gorp, die nog steeds contact hebben met de groep in Tilburg. Er zitten er nog veel achter 't kanaal. We leven zowat heel de dag en nacht in de kelder, want we worden voortdurend getraceerd op granaten vanuit richting Tilburg: verscheidene zijn al ingeslagen bij de markt en Diessenscheweg. Was Tilburg maar gauw in Engelsche handen! Vanuit Poppel zijn de Canadeese gevorderd in de richting Goirle. De menschen van Biest-Houtakker die afgebrand zijn, behouden in Diessen aangekomen.

Er zijn hier al enkele familie's die naar Mierde vertrekken vanwege de granaatregen. We denken er ook sterk over om ook te vertrekken, want we komen toch niet van die granaatregen af voordat Tilburg gevallen is. Maar goddank, we zijn deze dag weer gespaard gebleven.

Zaterdag 7 oktober

Goed geslapen in de kelder: als ik wakker werd, hoorde ik de kanonnen. Veel mensen hebben niet geslapen. De gehele nacht was geweldig geschoten richting Biest en 't Loo. De zware Engelsche kanonnen blijven bulderen: de Engelsche zeggen dat de Duitschers vandaag achter op 't Loo eruit moeten: er moeten in die buurt ongeveer een 1000 zitten. Alles schudt; verschillende kanonnen werden tot zwijgen gebracht.

Gisteravond kwam door de radio, dat Hilvarenbeek bevrijd is en de troepen nog 4 kilometer van Tilburg vandaan zijn. Ook Alphen werd vandaag bevrijd.

Deze avond een vreselijk helsch lawaai. Alle Engelsche kanonnen (72) schijnen in werking te zijn: ontzettend zware geluiden. We krijgen een regen van granaten terug vanuit Tilburg, Biest en Gorp. Dat heeft zoo twee uur geduurd. Toen is het wat minder geworden, maar toch ging het de hele nacht door.

Zondag 8 oktober

Treurige morgen: verschillende mensen gaan vluchten naar Diessen, Esbeek en Mierde. Op verschillende plaatsen zijn granaten ingeslagen: ook zijn er doden; weer boerderijen afgebrand achter op 't Loo waar de Duitschers zich nog steeds handhaven; ze hebben zich daar evenals op Gorp ingegraven. Volgens de Engelschen liggen er een 4000 Duitschers om Hilvarenbeek.

Er is een voltreffer granaat ingeslagen in de jongensschool op de Varkensmarkt; al de ramen van ons verhuurhuis zijn er uit geslagen. Ons huis is nog gespaard. We hebben een groot vertrouwen op O.L. Vrouw van de Voort, dat we gespaard zullen blijven.

Maandag 9 oktober

Er zijn vannacht enkele granaten gevallen in de R.K. Kerk. Vandaag zijn er zware tanks aangekomen, die richting Goirle reden. Zoëven hoorde ik van een heer uit Mill, die hier te voet aankwam, dat er in Handel niets gebeurd is. We zitten hier nog steeds in angst voor die granaten.

Dinsdag 10 oktober

De nacht was voor ons rustig geweest: goed geslapen in de kelder. Om half zes opgestaan. We zagen het weer branden op Biest-Houtakker. Om 7 uur melk gehaald en

daar was brand bij Sijf Verhoeven op de Tilburgseweg. Wat was het weer een droevig begin. De Duitschers steken de boel maar in brand. Iedere nacht dringen Duitse patrouilles tot in Beek door. De vorige dagen hadden ze nog mijnen gelegd op de Diessenseweg bij de brug. Wat is het toch somber. Er zijn hier in de buurt al zoveel menschen weg. Zullen wij ook vertrekken? Ze zeggen dat we het niet moeten doen. In de kelder zit men veilig; maar dag en nacht in de kelder en bijna altijd en dan nog die granaten. Wel zijn vertrokken Kooyman, Vugts, de Engelsche Dame, Bazelmans, van Meel en Jo Barben woont nog maar alleen en is bij Dokter Heezemans in de kost.

Gisteren hebben de Engelsche tanks een aanval gedaan op Gorp: aan den andere kant zijn de Canadeese tot aan de rand van Tilburg doorgedrongen. De Engelsche zeggen dat 't nog een kwestie van een paar dagen is. We hopen maar. Ir. van Meel is hier waarnemend Burgemeester en Hamburg, een ambtenaar van de secretarie van Mierde, die hier in Beek woont, waarnemend secretaris.

Woensdag 11 oktober

Verschrikkelijke dag voor Hilvarenbeek. Engelsche wagens zijn op de markt; ook de hogere officieren zijn op de markt ingekwartierd. De dag is tot half vier behoorlijk verlopen, maar toen sloeg de hel weer los tot zes uur. Een regen van granaten, die grotendeels op de markt terecht kwamen, 4 dooden. De menschen trekken weg: men is hier nergens meer veilig.

Ook is er vandaag een spion doodgeschoten, die met een zendapparaatje door den Langendijk liep. De Engelsche zeggen dat het hier vol spionnen zit. Ze kunnen absoluut niks doen. De Duitschers weten direct alles, al zetten ze maar een wagen bij Ananina's Rust, ze weten het. Die geheime zender hebben ze toch opgeruimd.

Donderdag 12 oktober

Wat is Beek toch verlaten. De menschen zijn voor een groot deel al weg. Wij zijn vast besloten niet te gaan evenals Dokter Heezemans, Jacobs, Simons, de Graaf, Brekelmans en de verpleegster. Als de zon maar schijnt, dan is de dag toch niet zoo droevig. We zitten al een paar dagen zonder licht en dat is heel erg. We zijn niet vrij van granaten, omdat Oirschot, Moergestel, Tilburg en Goirle vallen. Hoelang nog: we hebben een zeer groot vertrouwen, dat door niets of niemand geschokt kan worden.

Vrijdag 13 oktober

De dag is zonnig; dat doet echt goed. Het is tamenlijk rustig en moeder knutselt een beetje in den tuin. Iedere dag komen er granaten: vandaag echter niet zoveel, twee kwamen er terecht in 't Kokkestraatje. Wat is Beek toch een verlaten boel. Circa 2500 menschen zijn vertrokken, grootendeels naar Lage Mierde. Wij gaan nog niet.

Zaterdag 14 oktober

Goed geslapen, hoewel er den geheelen nacht door volgens zeggen van anderen geweldig geschoten is en vandaag is het weer verschrikkelijk met kanongebulder en granaten schieten, van de Tommy's. De Duitschers schijnen niet zo'n grooten lust te hebben om te antwoorden. Na de middag zijn er echter nog een 20 tal terecht gekomen in den tuin van Mevr. Huysmans. Tusschen 3 en 6 uur zijn het de gevaarlijkste uurtjes wel, hoewel je er nooit zeker van bent, want 't gebeurt ook, dat er in de voormiddag al komen.

Vandaag heb ik een bezoek gebracht op de pastorie. Deken en de meid (Rica) zijn in Esbeek op de pastorie. Ook notaris Pollen is naar Esbeek op de pastorie. 't Is daar betrekkelijk veilig. Een zwerm van vliegtuigen geweest. Goddank we zijn vandaag weer gespaard gebleven, wat zal de dag van morgen zijn? We houden er den moed maar in. 't Is wel somber en dan 's avonds en 's nachts zonder licht. Alleen kaarsen.

Zondag 15 oktober

Wat is deze nacht toch rustig geweest. Het helpt, dat je dat helsch lawaai niet hebt gehoord. 't Is een heerlijke zonnige morgen en rustig rustig!!! Ik hoorde dat er om 8 uur een H. Mis zou zijn en ben daar heen gegaan. (verscheidene dagen geen dienst geweest). De H. Mis werd opgedragen in de sacristie: er waren zo'n 25 a 30 menschen aanwezig en ze moesten door de nieuwe zijbouw of aan de kant van de sacristie binnen. 't Was merkkelijk ontroerend geweest en 't deed me denken aan de tijd van de katholieken toen zij zich vergaderden in de schuilkerken.

Ik hoorde ook goed nieuws: de Engelschen waren doorgedrongen tot aan het werkkamp op de Westerwijk; andere zeiden: tot aan de Ley. Men vertelde ook, dat de Engelschen van den andere kant Tilburg waren binnengedrongen. Je voelde aan, dat het iets beter werd voor ons. Een bericht uit Diessen steunde hoopvol; dat de Duitschers de

kanonnen op de Haghorst hadden weggenomen, evenals bij van Rossem op de Goirleledijk. We hadden weer goede moed.

Maandag 16 oktober

De dag begon niet zo goed. Toen ik vanmorgen bij de melkboer (kinderen van Gestel) was, vlogen de granaten rond en ik vloog in de kelder en schieten, schieten van de Engelschen. Op een draffe naar huis en dien dag (wel dikwijls onnodig) veel in de kelder geweest. Dat is het ellendige, dat je nooit weet, wanneer de granaten komen. Tegen de avond veel regen, om half acht naar bed; 't leven is wel somber in zulk 'n tijd, en een van de ergste dingen is, dat je geen licht hebt. Zou er dan nooit een eind aan komen. Goede God en O.L. Vrouw geef toch kracht om te dragen dat zware kruis.

Dinsdag 17 oktober

Angstig naar de melkboer geweest. Goed afgelopen, om goed tien uur een paar boodschappen gedaan, en o hemel, wat klapte het weer. Duitse granaatscherven vlogen om m'n oren. Op de markt was het weer raak: weer inslag bij Jo Naaykens, bij Smolders: de schoorsteen rolde naar beneden. Een granaat kwam terecht bij Noyens op de stoep.

Ik begin weer heel bang te worden. Als ik brood moet halen, hol ik door de straten, ellendig is het: M'n God zou er dan toch nooit een eind aan komen en moet ik ook gaan vluchten, evenals de andere 2500 uit Beek. Lieve Heer en O.L. Vrouw sta ons bij om dit zware kruis te dragen.

Woensdag 18 oktober

Deze dag is zenuwslopend geweest. Den gehele dag een vreselijk kanongebulder en granaten. Moeder en Miet wilden maar weg en ik zelf was ook totaal overstuur. Ik meende het niet meer vol te kunnen houden: ben naar Dokter Heezemans geweest, die zei, dat ik het nog maar eens moest overwegen.

Ben ook bij de waarnemend Burgemeester Ir. van Meel geweest om te beraadslagen wat te doen? Ik heb toen een hele lange brief naar jou geschreven. Wat we moesten doen of we in Handel konden komen, of jij misschien mocht komen. De brief zou ik Janus van Hees den volgende dag naar Handel laten brengen.

kanonnen op de Haghorst hadden weggenomen, evenals bij van Rossem op de Goirsele-
dijk. We hadden weer goede moed.

Maandag 16 oktober

De dag begon niet zo goed. Toen ik vanmorgen bij de melkboer (kinderen van Gestel) was, vlogen de granaten rond en ik vloog in de kelder en schieten, schieten van de Engelschen. Op een drafje naar huis en dien dag (wel dikwijls onnodig) veel in de kelder geweest. Dat is het ellendige, dat je nooit weet, wanneer de granaten komen. Tegen de avond veel regen, om half acht naar bed; 't leven is wel somber in zulk 'n tijd, en een van de ergste dingen is, dat je geen licht hebt. Zou er dan nooit een eind aan komen. Goede God en O.L. Vrouw geef toch kracht om te dragen dat zware kruis.

Dinsdag 17 oktober

Angstig naar de melkboer geweest. Goed afgelopen, om goed tien uur een paar boodschappen gedaan, en o hemel, wat klapte het weer. Duitse granaatscherven vlogen om m'n oren. Op de markt was het weer raak: weer inslag bij Jo Naaykens, bij Smolders: de schoorsteen rolde naar beneden. Een granaat kwam terecht bij Noyens op de stoep.

Ik begin weer heel bang te worden. Als ik brood moet halen, hol ik door de straten, ellendig is het: M'n God zou er dan toch nooit een eind aan komen en moet ik ook gaan vluchten, evenals de andere 2500 uit Beek. Lieve Heer en O.L. Vrouw sta ons bij om dit zware kruis te dragen.

Woensdag 18 oktober

Deze dag is zenuwslappend geweest. Den gehele dag een vreselijk kanongebulder en granaten. Moeder en Miet wilden maar weg en ik zelf was ook totaal overstuurd. Ik meende het niet meer vol te kunnen houden: ben naar Dokter Heezemans geweest, die zei, dat ik het nog maar eens moest overwegen.

Ben ook bij de waarnemend Burgemeester Ir. van Meel geweest om te beraadslagen wat te doen? Ik heb toen een hele lange brief naar jou geschreven. Wat we moesten doen of we in Handel konden komen, of jij misschien mocht komen. De brief zou ik Janus van Hees den volgende dag naar Handel laten brengen.

Donderdag 19 oktober

't Weer was slecht en ik was blij dat Janus van Hees niet kon gaan. 't verstrekte weer een dag en als je die brief gelezen had, was je misschien wel ongerust geworden. 't Was rustig op 't ogenblik en 't hielp me kalmeren, dat de kanonnen op de Esbeekseweg werden weggenomen. Van vertrekken was weer geen sprake meer.

Vrijdag 20 oktober

Ik had Janus van Hees opdracht gegeven om nog maar niet naar Handel te gaan. 't ging weer goed hier, de dag was weer rustig d.w.z. zonder veel lawaai van het geschut en toen kwam 's avonds Bethlem met jouw brief, wat een ware opluchting was en we weer vast besloten om als het enigszins kon, te blijven. Ik dacht zoo bij mezelf, dat het nog tijds genoeg was om te gaan als je niet meer kunt blijven, evenals bij de heeren de Brouwer waar het huis niet meer te bewonen was, als het zou gaan regenen.

Zaterdag 21 oktober

Wat heeft het er vannacht gespannen, we waren echter niet bang geweest, want we voelden ons veilig in de kelder. 't Schijnt ook wel, dat we het niet allemaal gehoord hebben. 't Moet geduurd hebben van 12 tot 3 uur. En om 1 uur was het hoogtepunt. Een regen van granaten geweest en geweldig kanongebulder. De toren werd geraakt: op de Voortsche Pad waren er terecht gekomen en een heele boel in de buurt van kasteel Groenendael en achter op de Diessensweg. Wat is de spionage toch groot. De Engelschen kunnen hun wagens niet verplaatsen of er kwamen direct granaten.

Vanmorgen werd de Varkensmarkt geraakt. Vanmiddag waren bij mooi weer moeder en Miet even uit de kelder, omdat het zoo'n mooi weer was en tamelijk stil en daarop eens floten de granaten boven ons huis en ik schreeuwde zoo hard ik kon dat ze gauw naar de kelder moesten. Zoo zaten we na vijf uur weer in de kelder en zijn er die dag niet meer uit geweest. We dankten O.L. Heer, dat we het er die dag weer goed afgebracht hadden.

Zondag 22 oktober

Wat is deze nacht toch rustig geweest. Je zou niet gezegd hebben, dat het oorlog was: ook deze dag is rustig verlopen: slechts een enkel granaatje. Zou het beter worden?

Maandag 23 oktober

Ook deze dag is rustig geweest. 't Is juist of we het aanvoelen, dat het ergste voorbij is: we beginnen op te leven. We zeggen tot elkaar: 't wordt beter hoor, er komt verandering. Geen granaten geweest. Tegen de avond float er eentje over. Wat zijn we opgelucht. De bakker komt met goede tijding uit Diessen. De Duitschers hebben de Haghorst ontruimd en de Engelschen zijn de brug over. Vreugde in Diessen, dat ze de bewoners van de Haghorst weer terug zien. Ikzelf ben overblij met deze tijding. Deze dag is goed geweest. O.L. Heer en O.L. Vrouw hartelijk bedankt.

Dinsdag 24 oktober

Wat een rustige nacht: zou de oorlog voorbij zijn voor ons. Geen granaten geweest deze dag. Tegen de avond hoor ik vertellen, dat de Prinses Irene brigade vanuit Beers naar Beek komt en morgen de aanval op Tilburg begint. Goed nieuws!!! We gaan vol goede moed naar bed met de vaste overtuiging dat de redding nabij is.

Woensdag 25 oktober

Wat ik deze nacht gehoord heb? Ik meende vreugdekreten te horen. Ik ga 's morgens naar de melkboer en warempel daar ontmoet ik onze Hollandsche jongens. Wat een vreugde was dat. Ik moest natuurlijk alles vertellen; dat de menschen hier uit angst vertrokken waren, van de granaten enz.

Wat was het bemoedigend te horen, toen ze zeiden: 'Voor u is de oorlog voorbij, U hebt het gehad', en toen ik mijn melk presenteerde zeiden ze dat ze van alles genoeg hadden. Ik kreeg van ieder een paar cigarettten. Met een blij hart en vol moed ging ik naar huis ons moeder vertellen, dat de redding nabij was. Deze dag was rustig verlopen: geen last gehad granaten en vol goede moed gingen we rusten.

Donderdag 26 oktober

Niets meer gebeurd: alsmear troepenvervoer.

Vrijdag 27 oktober

Tilburg bevrijd en vanzelf alles rustig in Beek en vrijdags waren alle bewoners van Beek weer thuis.